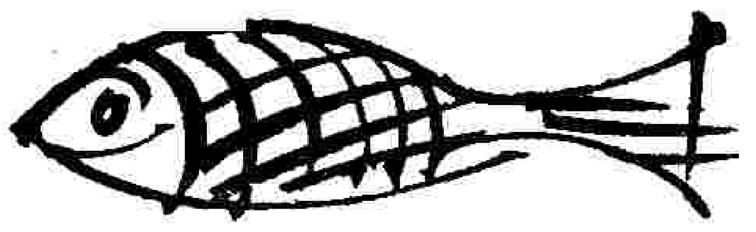

అనగనగా ఒక చేప

ముళ్ళపూడి వెంకటరమణ

మర్నాడు సుబ్బరాజు రాగానే రామిరెడ్డిగారు ఆప్యాయంగా రమ్మని కూర్చోబెట్టి మినపసున్నుండలు మంచి తీర్థం పాలు తెప్పించి "భోంచెయ్యండి" అన్నారు.

'ఎందుకండీ' అన్నాడు సుబ్బరాజు.

'మరేం లేదు. ఈ కథలు చూశావూ, ప్రతిదీ ఒక్కలాంటివాక్యంతోనే అరంభమవుతోంది. రాసేవాడొకడే గోల. బాబ్బాబు. రాగానే కథారంభించకండి, ఇంకేదేనా చెయ్యండని దేవుళ్ళాడాడు నిన్నరాత్రి వేపొచ్చి. ఆ మాటా రైటే అనుకో. అందుకని ఇవాళిలా మొదలెట్టాను. నువ్వూ మనసులో పెట్టుకో. రేపెలక్షను ప్రచారం చేస్తావుగదా. ఏసభ కెళ్ళినా చెప్పేవి ఆ నాలుగబద్ధాలే అయినా ఆ సభలో వాళ్ళిక్కడుండర్లే అని గ్రాంఫోను ప్లేటులా మాటాడబోకు. అటుదిటూ యిటుదటూ మారుస్తా వుండాలి. ఈ సభలో జనం అందరూ ఇంకోదానికి వస్తారా అనమోకు. అందరాపోయినా అందరిపెట్టూ కొంద రుంటారు. అపోజీషను మనుషులను పత్రికల రిపోర్టర్లను, లవుడు స్పీకరాళ్ళను. 'ఈడికి పాడిందే పాటసే' అని ఊరంతా పాడి పేరు కరాబు చేయడానికి ఆళ్ళు చాలు. పయిగా ఆ రిపోర్టర్లున్నారే మా జాగర్తగా ఉండాలి. అదే పాట ప్రెచోటా పాడావని పసిగడితే, ఇహ ఈ ఉపన్యాసాలు పేపర్లో బడవు. ఒకటిరాసి పంపేసి, 'మిగతావన్నీ ఇంతే'. తారీఖు ఊరుపేరు మార్చి అచ్చుకొట్టండి. కావాలంటే ఆ కాస్త మొదట్లో సరదండి అని రాసేస్తాడు ఆ పత్రికాఫీసుకు. అంచేత ఎచ్చరిగ్గా ఉండాలి. నీపంటోడే ఒక రాజుగారు పార్లమెంటెలక్షన్ టూరు చేశారుట. ఆయనకూడా తిరుగుతున్న రిపోర్టు ఆశ్చర్యపడి 'అయ్యా! రాజుగారూ! మీలాగా మాటాడేవాణ్ని నే చూళ్ళేదండీ. ఈ మూడు రోజుల్లోనూ మీరు మొత్తం 27 ఊళ్ళు తిరిగి మొత్తం 33 ఉపన్యాసాలిచ్చారు చెల్సా' అన్నాట్ట. రాజుగారు దగ్గరెవరూ లేకుండా జూసి నవ్వి, 'యెర్రిమొకవా, నేను 33 ఉపన్యాసాలివ్వలేదోయ్, ఒకటే ఉపన్యాసాన్ని 33 సార్లు వర్ణించానోయ్,' అన్నాట్ట. ఈడు చెప్పేదాకా ఆడు కానుకోనేలేదు. అంత రంజూగాజెప్పాడు, అద్గదీ కత. ఆరగింపయిందా, ఇహ నాలకింపారంభించుకో, అంటూ కథ మొదలెట్టాడు రెడ్డిగారు.

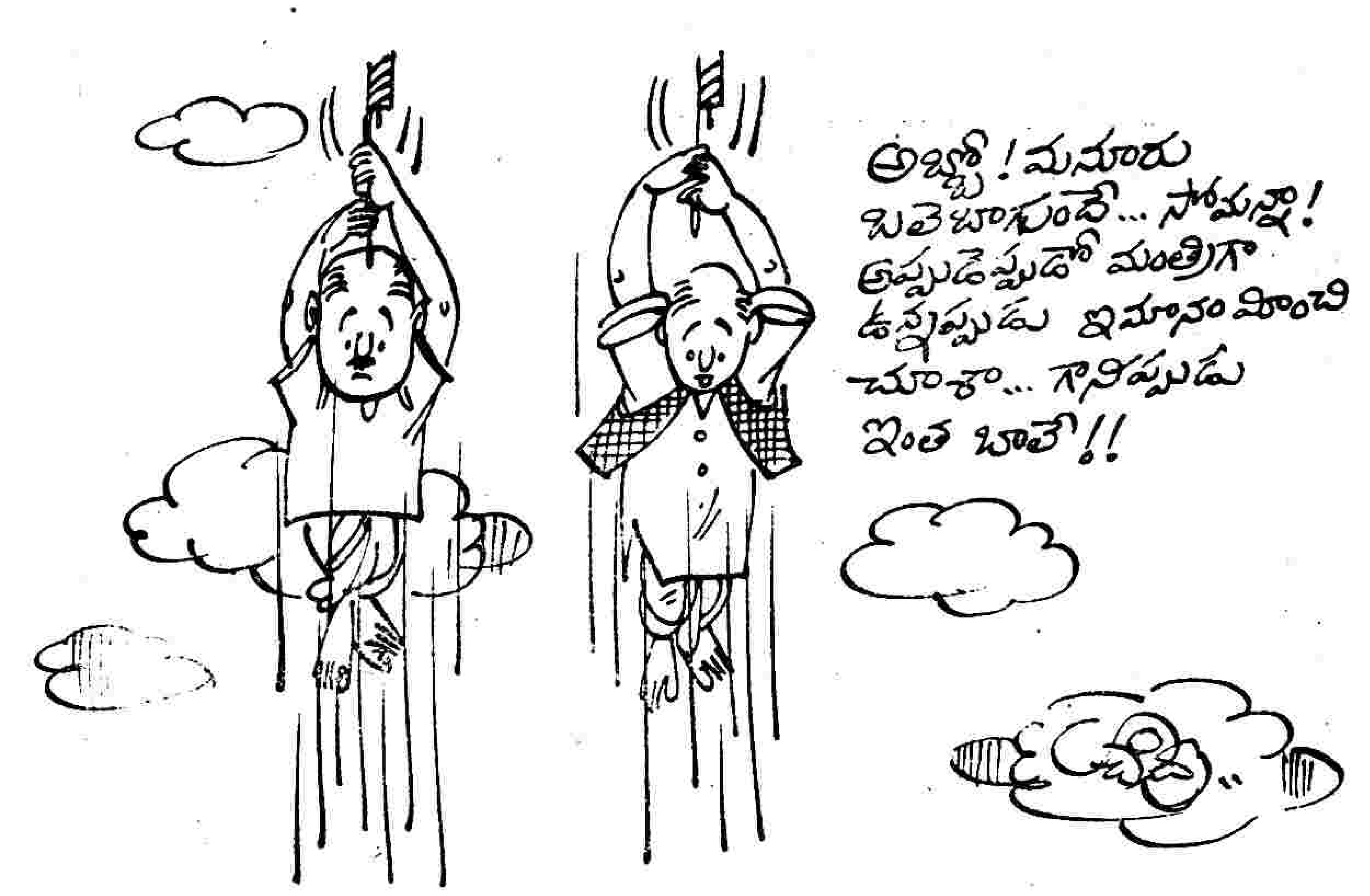

అనగనగా ఓ మంత్రిగారు. ఆయ నోమారు ఒక గడుసు బిల్లు తయారు చేసి దాన్ని చట్టం కడదామన్నారు. దాంట్లో చాలా లిటికేషన్ ఉంది. అయినా లోపాయికారిగా నలుగుర్నీ మంచి చేసుకుని దాన్ని సభకెక్కించారు. గిట్టని వాళ్ళు రచ్చకిలాగి సెలక్షన్ కమిటీ వేదామన్నారు, వేశారు. అపోజిషన్ వాళ్ళకే గాక, అయినవాళ్ళలోకూడా కొందరికది నచ్చలేదు. వాదోపవాదాలు జరిగాయి. ఓటుకొచ్చింది బిల్లు. కమిటీలో చీలికలొచ్చాయి. బిల్లు కన్నతండ్రి నలుగురికీ సచ్చజెప్పి మెజారిటీ ఓట్లు—ఒక్కటే అనుకో — ఆకట్టుకున్నాడు. కాని తీరా ఓటింగ్ అయ్యేసరికి ఆ ఒకటే ఎదురుతిరిగిపోయింది. బిల్లు వద్దంటే వద్దన్నారు. ఆయనకి దుఃఖం వేసింది. ఆరాత్రి చాలా మధనపడి, దగా చేసిన ఓటునుజూసి "ఓటూ! ఓటూ! నివ్వెందుకు పండలేదే" అన్నాడు. ఓటు పకాలున నవ్వింది. 'దేవరా! ఈ ప్రశ్న నన్నడిగితే అడిగావుగాని ఇంకెవర్నీ అడక్కు. ఇప్పుడడిగితే అడిగావుగాని ఇంకెప్పుడూ అడక్కు. కొన్ని విషయాలు మరీ అవసరమయితే దప్ప ఆరా తీయరాదు. తీస్తే ఆనక విచారిస్తావు. ఓ కథ చెబుతాను విను. అంటూ కథ ఆరంభించింది ఆ ఓటు.

'దేవరా! వెనకటి కోమంత్రిగారుండేవారు. ఆయన ఓనాడు భోజనానికి కూర్చున్నాడు. మాంసాహార శాఖాహారి. చేపలకూర వడ్డించారు. ఓ ముక్క ఇట్టే నోట్లోవేసుకుని అట్టే ఉమ్మేశాడు. అది ఉడకలేదు. వంటమనిషిని కేకేసి ఏమిటది అని గద్దించారు మంత్రిగారు. ఏడు చేపలు కొన్నామండి. ఎండేశాం. ఒకటి -ఇదే కామోను - ఎండలేదు. ఆరేశాను, కాని చాలపసిపించి కూర దింపేముందు దీన్ని పడేశాను అన్నాడు. మంత్రిగారి కింపులో ఏదో కుట్ర కన్పడింది. ఇది ఎంచేత ఎండలేదు? మిగతావన్నీ ఎండినపుడు దీనికేం రోగం? ఇదేం అసెంబ్లీ అనుకుందా? మునిసిపల్ కవున్సిలనుకుందా? ఇండిపెండెంటు మెంబరనుకుందా అని కొప్పడ్డాడు.

"చేపా చేపా ఎందు కెండలేదు?" అన్నారు లాలనగానే.

చేప ఏమంత చదువుకోలేదు. రాజకీయాల సంగతి ఎరగదు. సామాన్య పౌరుడులాటిది. పోలీసువాడొచ్చి 'ఎడంకాలు ముందేసి కుడికాలుతో తరవాతడుగేస్తావేం? ఆ!' అంటే భయపడి 'చిత్తం కుడికాల్లో ముల్లుగుచ్చుకుందండి' అని చెప్పేరకం. అంతే తప్ప పౌరహక్కుల గురించి మాటాడ్డంరాదు.

"గడ్డిదుబ్బు అడ్డొచ్చిందండి" అంది చేప ఇంకేం తోచక.

మంత్రిగారు ఆ రోజు ఐదారు పార్టీల కెళ్ళొచ్చినందువల్ల ఆకలి అట్టే లేదు. అందుకని ఈ సంగతి విచారించాలని తోచింది. వెంటనే అందుకు ఉద్యమించారు, భోజనానికి కాసేపు అడ్జర్నుమెంటు వేసి.

"దుబ్బా, దుబ్బా, ఎందుకడ్డొచ్చావ్?" అని అడిగారు.

"ట్రాక్టరు మిషనువాడు అన్నిదినీ కొట్టేసి నాదాకా వచ్చి ఎందుకు మానేశాడో కొట్టడం" అంది దుబ్బు.

"ట్రాక్టరు మిషనువాడూ. ట్రాక్టరు మిషనువాడూ. దుబ్బు నెందుకొట్టలేదూ."

"ఆ భూమి బంజరుదన్నారండి. సాగుకి లాయకీ జేసి అక్కడేదో ఫారం బెట్టాలని ఆఫీసువాళ్ళు దాన్ని నదును చెయ్యమని పంపారు. చేస్తూండగా అది రాజకీయ బాధితు డెవరికో శాంక్షనై పోయిందని టెలిగ్రామొచ్చింది. పని ఆపెయ్యమన్నారు. అప్పటికే దుబ్బుదాకా వచ్చాను. మానేశాను. ఇపుడు ఆఫీసులో నామీద ఇంక్వైరీ కూడానండి. ఎవరికో ఇచ్చినభూమిని నువ్వెందుకు సాపుచేశావు? నీ కొకరోజు జీతం తెగ్గోస్తాము. మిషను అనవసరంగా వాడినందుకు జుల్మానా అని అన్నారండి. మీ రెల్లమంటే ఎల్లా! నా కివన్నీ ఏం తెలుస్తాయి అంటే — వింటంలేదు... ...ఇపుడు కొత్తకామందు ఆ భూమికి రైతుని పెట్టాడు. ఆడూ ఇంకా పన్లోకి రాలేదు?"

"ఏది బాబయ్యా కవులు కాయితం రాయిందే. ఆళ్ళు రాజకీయ నాయకుళ్ళేంటే. కవులుకిగూడదు గావల. ఇచ్చినా దున్నే ఓడిదే భూమని చట్టం

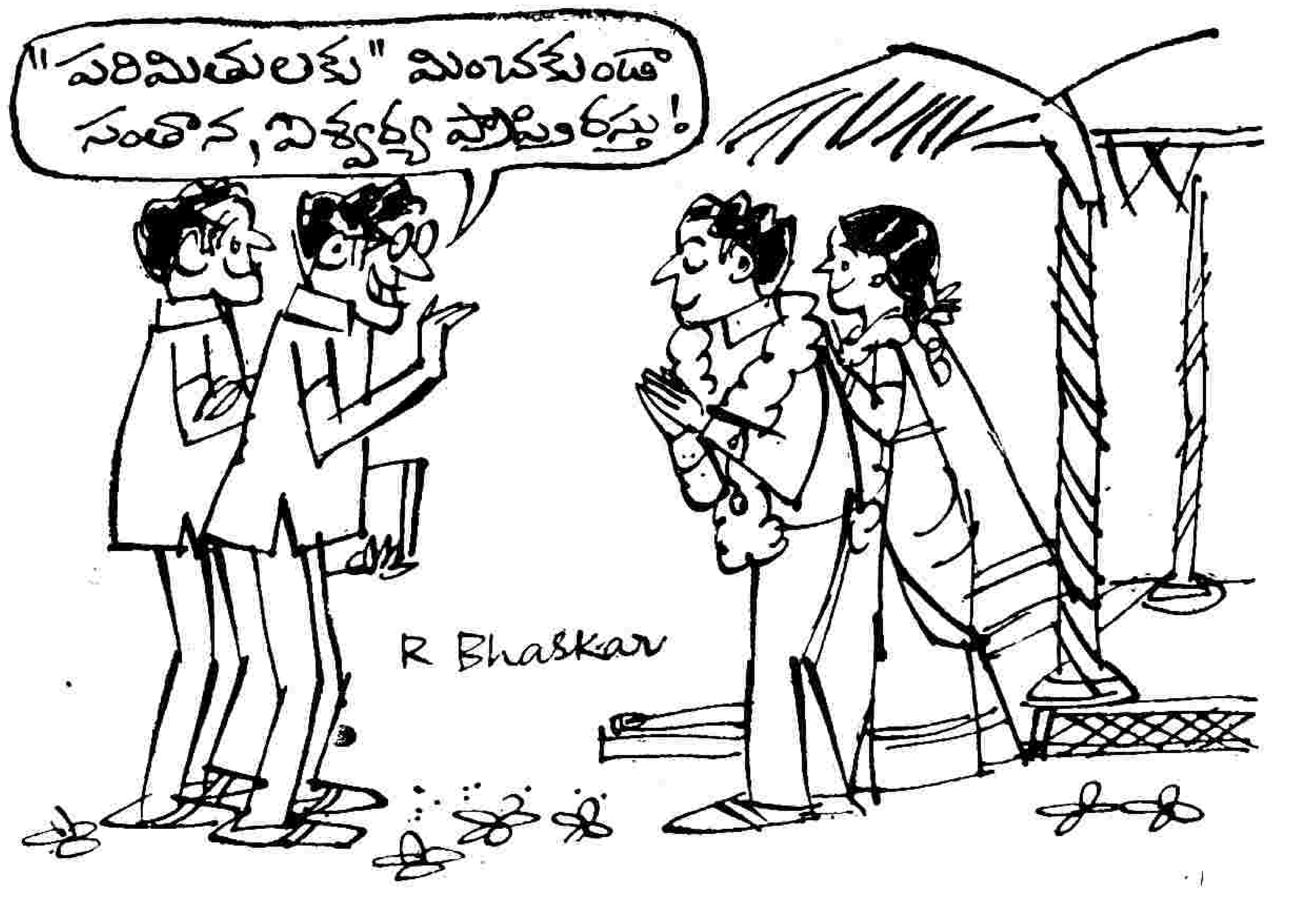

వస్తుందంటగా బయ్యం అందుకని. ఆరు చెన్నపట్టానున్నారు. తర్లొచ్చాక దగ్గిరుండి చేయిస్తారట. ఇందాకా ఆజాడ తెల్లేదు. చేస్తే ఈపాటికి నాలుగు పంటలు తిరిగేవి. కాలవకింద భూమయింది గదా" అన్నాడు రైతు.

"రా. బా. ! రా. బా. ! నువ్వెందు కొచ్చి భూమి బాగుచేయించలేదు ?"

"అయ్యా, వాక్యాలు సరీగా రానీండి. నేనూ రాజకీయాల్లో తిరిగే వాణ్ణే. నేను ఒచ్చాననీ, ఒచ్చి కూడా భూమి బాగుచేయలేదనీ ధ్వనివచ్చేలా మీరు సెలవిస్తున్నారు. అది తప్పు. నేను ఇంకా మెడ్రాసులోనే ఉంటున్నాను. అటేపొస్తే ఒచ్చాక ఆ పని జూస్తాను. అసలు దానిమీద శిస్తు సంగతి ఇంకాతేల్లేదు. కాలవపడింది కాబట్టి మాగాణిరేటున కడతా మంటున్నారు. అదలా వుండగా మేము సకుటుంబంగా వెళ్ళిపోయి కూచుంటే ఇందరికీ అది చాలదు. దానిక్కాసిన్ని ఉద్యోగపురాళ్ళు తోడుండాలి. మావాడిని ఆ వూరు ఒదిలీ చేయించుకుందామని చూస్తున్నాం. ఆ సెక్రెట్రీ ఎంతకీ బదిలీ ఒప్పుకోవటంలేదు" అన్నాడు. రా. బా. గారు.

"సెక్రట్రీ, సెక్రట్రీ ఎందుకు బదిలీ చెయ్యవూ ?"

''బలేవారండి మీరు, మీ మినిస్టర్లని చూస్తే మా సెక్రట్రీలకిందుకే ఒళ్ళు మండుతుంది. ఏ విషయం పూర్వాపరా లేమిటో మీకు తెలియదు. పైగా అదిలా చెయ్యి ఇదలాచెయ్యి అని జులుం చేస్తారు. మీకేం నాలుగేండ్లుండిపోతారు. మాకిది యావజ్జీవం ఉండేది. మీరడిగిన కుర్రాడు బదిలీ వొద్దు మొర్రో అంటూంటే, మీరొచ్చి వాణ్ణి పాపం ఎందుకు బదిలీ చెయ్యమంటారు. ఏమిటిది ?" అన్నాడు సెక్రటరీ వినయం ఉట్టిపడేలా

"కుర్రాడా ! కుర్రాడా ! ఇది నిజమేనా ? నువు బదిలీ ఒద్దు మొర్రో అంటున్నావా ? ఎంచేత ?" అని అడిగారు మంత్రిగారు.

"అయ్యా, ఈ ఉద్యోగం దొరకడానికి నే పడ్డ యాతన మీకేం తెల్సు ? ఆ సెక్రట్రీకేం దెల్సు ? దీన్ని ఆర్నెల్ల జీతంపెట్టి కొన్నాను ఒకరి ద్వారా. నెల నెలా సగం జీతం ఇచ్చుకుంటున్నాను. వచ్చేనెలలో బాకీ తీరుతుంది ! మళ్ళీ మా నాన్నతో అనేరు. ఆయన చాదస్తుడు. లోగడ తను చేసినత్యాగానికీ దేశసేవకీ మెచ్చి ఆ విశ్వాసంకొద్దీ ప్రజలూ సర్కారువారూ నాకీ ఉద్యోగం ఇచ్చారని ఆయన నమ్మకం. లంచాలివ్వడం పుచ్చుకోవడం పనికిరాదంటారు. — ఇవ్వకా పుచ్చుకోకా ఇంకేం చేస్తారు. ? లంచాల్ని దాచుకుంటారా ?... అయ్యా నేనున్నది కామధేనువులాటి ఉద్యోగం. మాగాణి పొలం లాటిది. ఏగాణి డబ్బువస్తే ఇందులోనే రావాలి. దీన్నొదులుకొని బంజరు భూములు దున్నుకుందాం రమ్మంటాడు ముసలాయన. ఆయనకేందెల్సు ! పైయేటికి వస్తాలెండి. రెండు పెద్దకేసులున్నాయి.వాట్లో బాగానే దొరికేట్టుంది. అదొస్తే మా ఊళ్ళో ఇళ్ళు కట్టుకుంటాం. ఒకదాంటో వేలంపాట బాగా సాగుతూందింకా ? పైపాట పాడేవాడి తాలూకు బ్రోకరు ఎంచేతో ఇంకా రాలేదు " అన్నాడు కుర్రాడు.

"బ్రోకరూ, బ్రోకరూ, నువ్వెందుకు చప్పునవెళ్ళి ఆ లంచంపెట్టవూ ?"

"ఏది బాబూ మా చేతులమీదుగా వేలకువేలు తిరగడమే తప్ప మాకు మిగిలేది వేళ్ళే. ఏదీ, పదిరోజులాయ జరంతో తీసుకుంటున్నా. తగ్గిచావదు. ధర్మాస్పత్రి మందు. చప్పుస్తగ్గాలంటే డాక్టరుగారి ప్రవేట్ డిస్పెన్సరీ కెళ్ళాల్ట. అంతడబ్బేదీ? ఏదో పావలా అర్ధా కంపౌండ్రు చేతబెట్టి ఈ మందే తాగుదాం అని కూర్చున్నాను. తగ్గలేదు" అన్నాడు బ్రోకరు.

"మందూ. మందూ. నువ్వెందుకు తగ్గించవు?" అని అడిగారు మంత్రిగారు.

"నన్ను మందంటావేమిటి ? రంగు నీళ్ళలోములిగి ఊపిరిసలపక చస్తూంటే.

కంపెనీవాడూ కంపౌండ్రూ అంతా తలా కానినీ పోశారాయె ధర్మోదకాలు" అంది మందు.

"కంపౌండ్రూ, కంపెనీవాడూ, మీరెందుకు నీళ్ళు కలిపారు?" అని అడిగాడు మంత్రిగారు.

వాళ్ళు పకాలున నవ్వారు. మా యిద్దర్నీ అలా జవిలిగా కలిపడిగితే ఎలాగయ్యా అన్నారు.

"మీరిచ్చే డెబ్భైనాలుగు రూపాయల జీతంలోనూ నేను రెండుపూటలా తిని పెళ్ళాం బిడ్డల కింత పెట్టగలనని మీరు అనుకోవటం లేదని మీకు తెలుసు. పైనేదో దొరక్కమానదన్న ఊహ మీకూ ఉంది. నేను రెండోపూట తిండి మానేసినా పస్తుండటంలేదు. టిఫిన్ కిదే గతి కదా..." అన్నాడు కాంపౌండరు.

"నేను నీళ్ళు కలపడానికి పర్మిషన్ కొన్నానుగా. ఏపీ కలపకపోతే ఇంగ్లీషు కంపెనీలతో పోటీచేసి స్వదేశీ పరిశ్రమలెలా బ్రతుకుతున్నాయి? ఈ సంగతి మీరన్న డ్రగ్గినస్పెక్టర్లకే బాగా తెలుసు" అంది కంపెనీ.

"డ్రగ్గినస్పెక్టరూ, డ్రగ్గినస్పెక్టరూ, నువ్వెందుకు పర్మిషనిచ్చావు?" అని అడిగారు మంత్రిగారు.

"బావుంది. కంపెనీవారి బంధువర్గం గురించి, పలుకుబడి గురించి మీకు తెలీందేవుంది. నేను ఇవ్వనంటే ఆగేదా చచ్చేదా, మద్ది నా ఉద్యోగం వూడుతుంది. రూల్సు అన్నం పెట్టవుగదా. పైగా హోటేళ్ళలో తిండిమీద టిఫిన్ మీద తనిఖీలుచేసే శానటరీ ఇన్స్పెక్టర్లూ, టాక్సు ఇన్స్పెక్టరూ వాళ్ళూ కళ్ళుమూసుకు బాగుపడుతుంటే నేను మటుకు మడిగట్టుకోడవేవిటి? అయినా రోగాలూ, ప్రాణాలూ మందుల్ని బట్టి రాకపోకలు జరుపుతాయండి — అంతా ఖర్మనిబట్టి జరుగుతుంది. నే నీపాటు జాగ్రత్తపడకపోతే మావాడి నీ పాటికి

వందసార్లు బళ్ళోంచి పొమ్మనేవారు. స్కూలు జీతం ఓ పూట లేటయితే ఆ మేస్టరు నా జాతకం అంతా చదివేసి కుర్రవెధవని పొమ్మంటున్నాట్ట" అన్నారు ఇన్స్పెక్టర్.

"మేష్టారూ, మేష్టారూ. మీరు జీతం గట్టనివాళ్ళని ఎందుకు పొమ్మంటారు? అది పైవాళ్ళపనిగదా?" అని అడిగారు మంత్రిగారు.

స్వామీ విషాదానందలా మందహాసం చేసి కండువా సవరించుకున్నారు మేష్టారు.

"మంత్రిగారూ! నేను కండువా వేసుకు బళ్ళోకొచ్చిననాడు అందరూ ఏం చెప్పుకు నవ్వుకున్నారో తెలుసా? నా భుజాలమీదచిరిగి భుజకీర్తులేర్పడ్డాయని, కోటేసుకుంటే — మా ఫాదరిల్లా పాత కోటు లెండి—కోటేసుకుంటే మా అబ్బాయి చొక్కా వేసుకున్నట్టూ, దానికి వీపుమీద ఏమీ లేనట్టూ కొండ గుర్తు. ఆ పైన నేను పిల్లల్ని కొట్టకపోతే ఆ రోజు కాఫీ—"

"అయ్యా! ఒక్క నిమిషం. ఏడు చేపల కథ అని ఒకటి ఉంది. మీరు వినే ఉంటారు. అందులో శాల్తీలన్నీ అడిగిన ప్రశ్నకి ఒక్క ముక్కలో సూటిగా టూకీగా జవాబిస్తాయి. ఇందాకనించి చూస్తున్నా. మీరు ఒక్కొక్కళ్ళు చాట భారతం చదువుతారెంచేత? అంత పెద్ద జవాబు ఎందుకు?"అన్నారు మంత్రిగారు చిరుకోపంతో.

"చిత్తం. మీ ప్రశ్నలు చాలా పెద్దవి, మరి జవాబులూ వాటినిబట్టే. నాకు తెలుసు మీకు విసుగని, ఒక్కముక్కలోనే చెబుతాలెండి. మరేం కాదు, జిల్లా బోర్డువాళ్ళు జీతాలిచ్చి ఐదునెల్లయింది. జీతంరాలేదని పాలవాడికూడా చెప్పకూడదు. చెబితే పైవాళ్ళ ప్రిస్టీజ్ చెడుతుందిట. వాళ్ళదగ్గర డబ్బు లేకపోవడానిక్కారణం ఈ కుర్రవెధవలు ఫీజులు కట్టకపోవడమేనని నా ఊహ. నిజమైనా కాకపోయినా, మేం కాస్త దబాయిస్తే

పడేవాళ్ళు వాళ్ళేగదా పాపం. ఎవర్నంటే ఎవరూరుకుంటారు" అన్నారు మేష్టారు.

"జిల్లాబోర్డూ, జిల్లాబోర్డూ, పంతుళ్ళకి ఐదునెల్లాయ్ జీతాలెందుకివ్వలేదు" అని అడిగారు మంత్రిగారు.

"సరి సర్లెండి మాబాగా అడిగారు. ప్రెసిడెంటుగారి టూరు బిల్లులు, సినిమా స్టార్లకి పార్టీ బిల్లులు, మినిష్టర్లు తనికీలకీ వాటికీ వీటికీ వచ్చినప్పటి బిల్లులూ ఇవే ఇంకా శాంక్షన్‌కాలేదు. మర్చిపోయాం మీకు సన్మానం చేసినప్పటి ఖర్చులో మా వాటాకూడా ఉంది. అదింకా తేలలేదు. పంతుళ్ళ జీతాలబిల్లులెక్కడా" అంది 'జిల్లాబోర్డు జాలిగా నవ్వి.

మంత్రిగారికి ఇంకెవరి నేమడగాలో పాలుపోలేదు. ఇందాకా అడగడమే బుద్ధితక్కువనిపించింది. ఊసుపోకకి తీగిలాగితే డొంకంతకథ తలా తోకలేనిది కదిలింది. పోనిస్తూ మనకేల అని ఊరుకుందాం అనుకున్నారు. కాని ఆలోపల అయన అభిమానులు అజ్ఞానంకొద్ది ఈ గాథని ఊళ్ళో ప్రచారం చేశారు. పేపర్లకెక్కించారు.

వెధవెది బోయినంలో కూరముక్క ఉడకలేదని విచారణ ఆరంభించి దేశంలో అవినీతి, ఆర్థిక బాధలు, వ్యవసాయ సమస్యలు అన్నిటి పైనా స్వయంగా దర్యాప్తు చేస్తున్నారు శ్రీవారు. ఈ మాటని ప్రతిపక్షాలవాళ్ళు గుర్తుంచుకోవడం మంచిది ఆవటాని ప్రచారం చేశారు. పత్రికలలో ఈ వింత వార్త ప్రముఖంగా వివరంగా పడింది. పూర్వాకాలపు రాజులు విక్రమార్కుడూ వాళ్ళూ రాత్రిళ్ళు మారువేషాలు వేసుకుని తిరిగి ప్రజల కష్టసుఖాలు తెలుసుకున్న ఉదంతాలన్నీ ప్రస్తావించి శ్రీవారిని స్తుతించారు, బాక్సులు కట్టి విశేషాలు వేశారు.

ఇంత గొడవయినందుకు మంత్రిగారు విసుక్కున్నారు. కాని అప్పటికే చాలా మంది ఈ విచారణపై నివేదిక అడిగారు.

ఇది ఇలా బహిరంగంగా చెప్పేది కాదనీ, దీనికై తానే కమిటీ వేసి చర్చింపజేసి ఈ సమస్యా పరిష్కారానికి మార్గాలు చూస్తామని వాగ్దానం చేశారు మంత్రిగారు.

ప్రముఖులతో ఒక సంఘం ఏర్పాటయింది. ముఖ్యపట్టణాలలో మీటింగులు పెట్టుకున్నారు. చివరి సమావేశం ఊటీలో పడింది.

మంత్రిగారి సమస్య సత్వర పరిష్కారానికి మార్గాలు సూచిస్తూ వారు ఒక నివేదిక అందజేశారు. అందిన కొద్ది సేపటిలోనే సమస్య పరిష్కారం అయిపోయిందని మంత్రిగారు ప్రకటించారు—

అని, కథ చెబుతున్న 'ఓటు', ఆగింది. ఆగి 'అయ్యా మంత్రిగారూ! మీరు చెప్పండి చూతాం. ఈ కథలో మంత్రిగారి సమస్య ఎలా పరిష్కారం అయింది? ఆ నివేదికలో చెప్పిన మార్గాలు ఏవి' అని అడిగింది.

ఆ మంత్రిగారు చెప్పలేకపోయారనుకో' సుబ్బరాజూ! నువ్వు చెప్పు చూతాం. ఆ ప్రత్యేక సంఘ నివేదికలో చెప్పిన మార్గాలు ఏమిటి? మంత్రిగారు ఏం చేశారు?' అన్నారు రామరెడ్డిగారు కథ ఆపి.

సుబ్బరాజు ఒక్క క్షణంలో జవాబు చెప్పాడు.

"ఆ కమిటీ వారు సమస్యను మూడు నెలలపాటు కూలంకషంగా చర్చించి చివరకు రెండు మార్గాలు సూచించారు. ఒకటి, ఆ ఎండని చేపని ఆ దుబ్బునీడ పడని చోటుకు జరిపి ఎండని ఎండ బెట్టడం. రెండోది కొంచెం ఖర్చుతో కూడినది, అయినా ప్రజల సమస్యలు ఎన్నో ఇందులో ముడేసుకు ఉన్నాయి కాబట్టి—ప్రభుత్వ ఖర్చుపై ఆ దుబ్బును కొట్టించి వేయడం. కమిటీలో సభ్యుడు ఒకాయన మాత్రం మంత్రిగారికి అయినవాడయినందువల్ల ఆయన శ్రేయస్సు కోరి, నివేదికకు నిజాయితీ కనబట్టానికి వీలుగా వ్యతిరేకాభిప్రాయం చివర్న రాశాడు ఈపాటికది కుళ్ళి చెడివుంటుంది కాబట్టి ఆ చేప ముక్కను వీధిలో పారెయ్యాలని. మంత్రిగారు ఈ చివరి సూచనను అమలు జరిపివుంటారు".
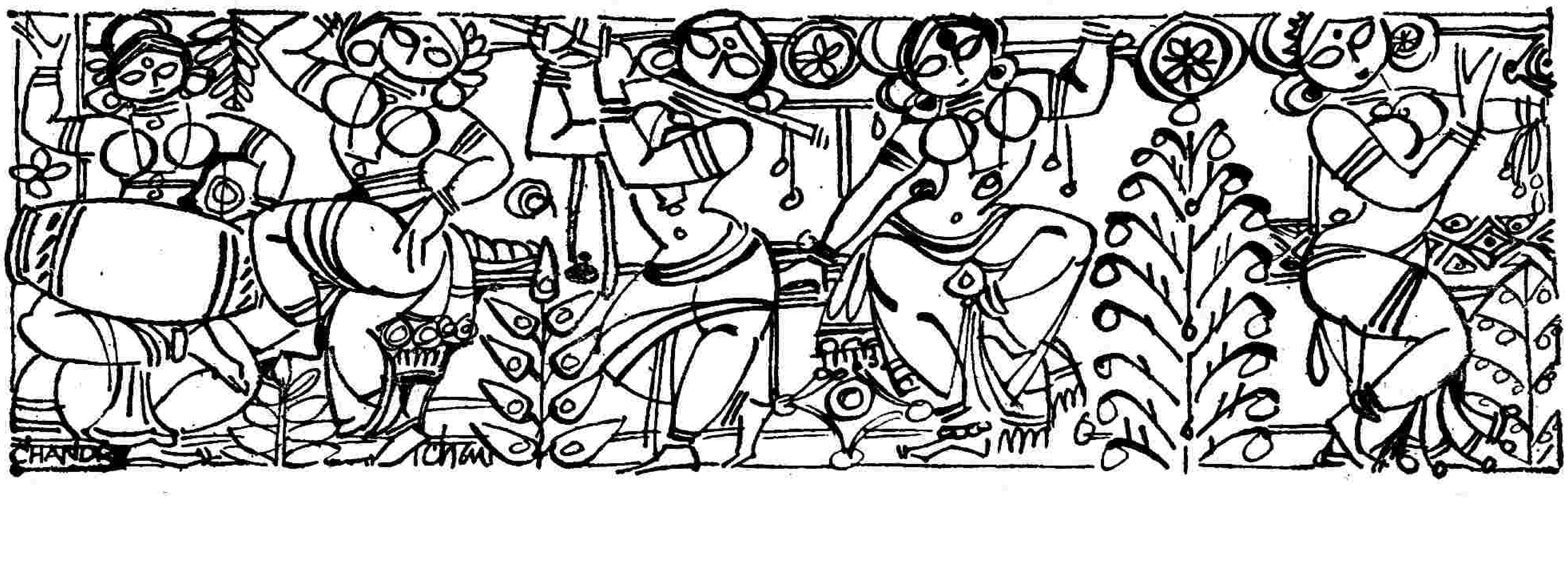
రామిరెడ్డిగారు మందహాసం చేసి లేచి తువ్వాలుతో మొహం తుడుచుకుంటూ లోపలికి వెళ్ళిపోయారు.